

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

JAARREKENINGEN 2010 VAN INSTELLINGEN VOOR FUNDEREND ONDERWIJS

FINANCIIEEL BEELD PER SECTOR

Utrecht, december 2011

Inleiding	4
1. Basisonderwijs en speciaal basisonderwijs	5
1.1 Financieel beeld	5
1.2 Balans per 31 december 2010	6
1.3 Investeringen materiële vaste activa	7
1.4 Staat van baten en lasten 2010	8
1.5 Solvabiliteit	10
1.6 Kapitalisatiefactor	11
1.7 Liquiditeit.....	12
1.8 Rentabiliteit	13
1.9 Risicobesturen	15
2. Expertisecentra	16
2.1 Financieel beeld	16
2.2 Balans per 31 december 2010	17
2.3 Investeringen materiële vaste activa	18
2.4 Staat van baten en lasten 2010	19
2.5 Solvabiliteit	21
2.6 Kapitalisatiefactor	22
2.7 Liquiditeit.....	23
2.8 Rentabiliteit	24
2.9 Risicobesturen	26
3. Voortgezet onderwijs	27
3.1 Financieel beeld	27
3.2 Balans per 31 december 2010	28
3.3 Investeringen materiële vaste activa	29
3.4 Staat van baten en lasten	30
3.5 Solvabiliteit	32
3.6 Kapitalisatiefactor	33
3.7 Liquiditeit.....	34
3.8 Rentabiliteit	35
3.9 Risicobesturen	37

Inleiding

Alle rijksbekostigde onderwijsbesturen in Nederland zijn verplicht jaarlijks voor 1 juli hun door de accountant gecontroleerde jaarrekening over het voorgaande boekjaar in te dienen bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Naast de papieren versie levert een groot aantal besturen tevens zijn financiële gegevens aan door middel van het Elektronisch Financieel Jaarverslag (EFJ), een digitale versie van de jaarrekening. Na een aantal controles en zo nodig correcties van de jaarcijfers levert DUO op 15 november een totaalbestand van financiële gegevens aan de Inspectie van het Onderwijs.

Het is gebruikelijk dat de minister de jaarcijfers van het (speciaal) basisonderwijs ((s)bo, met daarin de expertise centra (ec)) en het voortgezet onderwijs (vo) formeel vrijgeeft, voordat DUO ze algemeen beschikbaar stelt. In voorgaande jaren gebeurde dit per brief aan de Tweede Kamer. Dit is het eerste jaar dat de minister de formele vrijgave van de cijfers vergezeld laat gaan van een totaaloverzicht van de cijfers, opgesteld door de Inspectie van het Onderwijs.

Zoals gezegd voert DUO een aantal controles uit op de aangeleverde cijfers. Het gaat dan om controles op de plausibiliteit van de digitaal aangeleverde gegevens. Deze controles geven geen volledige zekerheid over de juistheid van de gegevens.

Niet alle schoolbesturen hebben hun jaarrekening voor 1 juli ingeleverd. In totaal 5 (s)bo-besturen en 1 ec-bestuur leverden hun jaarrekening ook niet in voor 15 november – ook al houdt dit in dat zij hierdoor te maken hebben met een opschorting van 30% van hun maandelijkse bekostiging. De ontbrekende 6 jaarrekeningen hebben echter geen belangrijk effect op voorliggende cijfers.

Dit totaaloverzicht van de jaarcijfers van de bekostigde besturen in (s)bo, ec en vo zijn bedoeld om de Tweede Kamer een beeld te geven van de financiële staat van deze onderwijsvelden en geven per onderwijsveld achtereenvolgens inzicht in:

- De balans;
- De investeringen;
- De financiële bezittingen;
- De staat van baten en lasten;
- Het financieel beheer, uitgedrukt in de kengetallen van de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen ('de commissie Don') in haar rapport van 29 september 2009:
  - voor vermogensbeheer in de kengetallen 'solvabiliteit' en 'kapitalisatiefactor';
  - voor budgetbeheer in de kengetallen 'liquiditeit' en 'rentabiliteit';
- De analyse besluit met het aantal besturen met een mogelijk risico voor zijn financiële continuïteit, uitgaande van de indicatieve waarde van de kengetallen 'liquiditeit' en 'solvabiliteit'.

De inspectie voert het financieel toezicht op deze onderwijsvelden uit conform de "Beleidsregel Financieel toezicht PO/VO 2011", zoals gepubliceerd in Staatscourant nummer 21154 op 24 november 2011 .

1. Basisonderwijs en speciaal basisonderwijs

1.1 Financieel beeld

Het aantal besturen in dit document is toegenomen van 1.107 in 2009 naar 1.110 in 2010, voor 2010 is dit exclusief de 5 (S)BO besturen die nog geen jaarrekening hebben ingediend.

Overzichten

- Balans per 31 december 2010

Het eigen vermogen eind 2010 is hoger dan eind 2009 ondanks de negatieve resultaten. Deze zijn per saldo kleiner dan de verhogingen door overige mutaties. Deze overige mutaties betreffen voornamelijk het niet meer opnemen van voorzieningen voor BAPO op grond van een wijziging in de regels voor de jaarverslaggeving voor onderwijsinstellingen.

- Investerings materiële vaste activa

De investeringen in materiële vaste activa zijn gedaald tot € 271 miljoen. De investeringen in gebouwen en terreinen als onderdeel daarvan zijn nagenoeg gelijk gebleven op € 40 miljoen.

- Staat van baten en lasten 2010

Het totaalresultaat over 2010 bedraagt € 126 miljoen negatief, ofwel 1,5% van het totaal der baten.

Vermogensbeheer

- Solvabiliteit

De solvabiliteit van de sector als geheel is goed te noemen en bedraagt 69%.

- Kapitalisatiefactor

Het aantal besturen boven de signaleringsgrens is verder afgenomen tot 577 met een totale overschrijding eind 2010 van € 738 miljoen.

De Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen introduceerde in september 2009 de kapitalisatiefactor, een kengetal dat een indicatie geeft van de mate waarin besturen hun bekostiging inzetten ten behoeve van het onderwijs. De inspectie voert momenteel een onderzoek uit naar de toepassing van dit kengetal en de bijbehorende signaleringswaarde. Het rapport van dat onderzoek verschijnt medio 2012. Het hier genoemde aantal van 577 is gebaseerd op de signaleringswaarde die de commissie heeft voorgesteld.

Budgetbeheer

- Liquiditeit

De liquiditeit van 98% van de besturen is hoger dan de ondersignaleringsgrens van 0,5. Vier vijfde zit zelfs boven de bovengrens van 1,5.

- Rentabiliteit

Bijna tweederde van de besturen heeft een negatieve rentabiliteit van gemiddeld 2,7% over 2010.

Financiële continuïteit

- Risicobesturen

Uitgaande van de indicatieve waarde van de kengetallen liquiditeit (ondergrens 0,5) en solvabiliteit (ondergrens 0,2) is het aantal besturen met mogelijke risico's voor hun financiële continuïteit gestegen van 27 naar 34.

1.2 Balans per 31 december 2010

Het eigen vermogen is per saldo gestegen door overboeking van voorzieningen (BAPO) en is afgenomen door het negatieve resultaat over 2010.

	31-12-2010		31-12-2009	
	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>
1 Activa				
Vaste Activa				
1.1 Immateriële vaste activa	0		0	
1.2 Materiële vaste activa	1.161		1.094	
1.3 Financiële vaste activa	483		488	
<u>Totaal vaste activa</u>		<u>1.644</u>		<u>1.582</u>
Vlottende activa				
1.4 Voorraden	2		1	
1.5 Vorderingen	730		754	
1.6 Effecten	74		69	
1.7 Liquide middelen	1.571		1.727	
<u>Totaal vlottende activa</u>		<u>2.377</u>		<u>2.551</u>
<u>Totaal activa</u>		<u>4.021</u>		<u>4.133</u>
2 Passiva				
2.1 Eigen Vermogen		2.382		2.304
2.2 Voorzieningen		403		622
2.3 Langlopende schulden		62		53
2.4 Kortlopende schulden		1.174		1.154
<u>Totaal passiva</u>		<u>4.021</u>		<u>4.133</u>

Eigen vermogen

Verloop van het eigen vermogen

Stand 31-12-2009	€ mln.	2.304
Verlies 2010		-126
Overige mutaties		204
Stand 31-12-2010		<u>2.382</u>

De overige mutaties betreffen voornamelijk de BAPO waarvoor sinds 2010 geen voorziening meer kan worden opgenomen. Eventuele bestaande voorzieningen dienden na 2009 te worden overgeboekt naar het eigen vermogen.

1.3 Investerings materiële vaste activa

De investeringen in materiële vaste activa zijn gedaald tot € 271 miljoen. De investeringen in gebouwen en terreinen zijn als onderdeel daarvan nagenoeg gelijk gebleven op € 40 miljoen.

Investerings

Investerings in € mln.	2006	2007	2008	2009	2010
Gebouwen en Terreinen	24	34	58	41	40
Overige mat. vaste activa	231	206	242	275	231
Totaal vaste activa	255	240	300	316	271

1.4 Staat van baten en lasten 2010

Het totaalresultaat over 2010 bedraagt negatief € 126 miljoen, ofwel 1,5% van het totaal van de baten.

	2010 mln. Euro	2009 mln. Euro	2010 % Totaal baten	2009 % Totaal baten
Baten				
3.1 Rijksbijdragen	7.715	7.736	91,2	91,3
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	282	280	3,3	3,3
3.3 College-, cursus-, les- en examengelden	0	0	0,0	0,0
3.4 Baten werk in opdracht van derden	1	1	0,0	0,0
3.5 Overige baten	465	457	5,5	5,4
<u>Totaal baten</u>	8.463	8.474	100,0	100,0
Lasten				
4.1 Personeelslasten	7.127	7.084	84,2	83,6
4.2 Afschrijvingen	188	178	2,2	2,1
4.3 Huisvestingslasten	566	571	6,7	6,7
4.4 Overige lasten	760	760	9,0	9,0
<u>Totaal lasten</u>	8.642	8.594	102,1	101,4
<u>Saldo baten en lasten</u>	-179	-120	-2,1	-1,4
HR Gerealiseerde herwaardering	0	0	0,0	0,0
5 Financiële baten en lasten	53	86	0,6	1,0
<u>Resultaat</u>	-126	-34		
6 Belastingen	0	0	0,0	0,0
7 Resultaat deelnemingen	0	0	0,0	0,0
<u>Resultaat na belastingen</u>	-126	-34		
8 Aandeel derden in resultaat	0	0	0,0	0,0
<u>Nettoresultaat</u>	-126	-34		
9 Buitengewoon resultaat	0	4	0,0	0,0
<u>Totaal resultaat</u>	<u>-126</u>	<u>-30</u>	-1,5	-0,4

Analyse

De baten zijn zeer gering gedaald met € 11 miljoen. Het aandeel van de rijksbijdragen in de baten is nagenoeg onveranderd: 91,2%.

De stijging van de lasten over 2010 is € 48 miljoen.

Het saldo van die twee is daarom € 59 miljoen lager dan over 2009. Het is over 2010 -2,1% van de totale baten.

Enige opvallende stijging in procenten van de baten is de post personeelslasten: van 83,6% naar 84,2%. Een stijging van € 43 miljoen.

De financiële baten en lasten (per saldo baten) zijn gedaald met € 33 miljoen.

Over 2010 is geen buitengewoon resultaat meer opgenomen.

De daling van het totaal resultaat is als volgt samen te vatten:

Daling baten:	€ 11 mln.
Af: Stijging lasten:	<u>€ 48 mln.</u>
	€-59 mln.
Af: Daling financiële baten en lasten	<u>€ 33 mln.</u>
	€-92 mln.
Af: Daling buitengewoon resultaat:	<u>€ 4 mln.</u>
Mutatie totaal resultaat:	<u>€ -96 mln.</u>

1.5 Solvabiliteit

De solvabiliteit van de sector als geheel is goed te noemen en bedraagt 69%.

Indeling solvabiliteit in twee groepen

Voor de solvabiliteit geldt een signaleringsgrens van 20% of minder. Er zijn twee groepen besturen:

- ondergroep met 20% of minder solvabiliteit;
- bovengroep met meer dan 20% solvabiliteit.

Aantal besturen per groep

Aantallen besturen	2006	2007	2008	2009	2010
Onder de signaleringsgrens	7	6	15	19	24
Boven de signaleringsgrens	1079	1089	1089	1088	1086
Totaal	1.086	1.095	1.104	1.107	1.110

De ontwikkeling van eind 2009 naar eind 2010 geeft het volgende beeld:

Het aantal besturen in de ondergroep is gestegen van 19 (2%) naar 24 (2%), terwijl het aantal in de bovengroep is gedaald van 1.088 (98%) naar 1.086 (98%).

De trend voor de periode 2007 – 2010 is een voortdurende stijging van het aantal besturen met een te lage solvabiliteit.

Solvabiliteit per groep

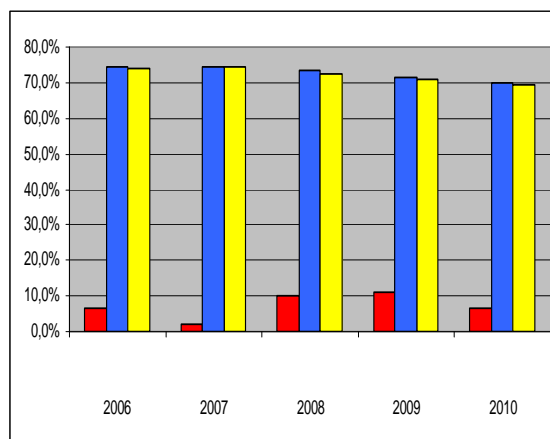
De ontwikkelingen van eind 2009 naar 2010 zijn:

De solvabiliteit van de totale sector is licht afgenomen van 71% tot 69%.

De solvabiliteit van de twee groepen is tussen einde 2009 en einde 2010 afgenomen:

- de bovengroep van 72% naar 70%;
- de ondergroep van 11% naar 7%.

De belangrijkste trend over 2006 tot en met 2010 is de afnemende solvabiliteit van de gehele sector.

Rood= ondergrp;blauw=bovengrp; geel=totaal.

De besturen met een te lage solvabiliteit, dus onder de 0,2 dan wel 20%, zijn aan te merken als bestuur met mogelijke risico's voor de financiële continuïteit. Deze categorie komt ook aan de orde in de laatste paragraaf die is gewijd aan deze sector.

1.6 Kapitalisatiefactor

Het aantal besturen boven de signaleringsgrens is verder afgenomen tot 577 met een totale overschrijding eind 2010 van € 738 miljoen.

Signaleringsgrens

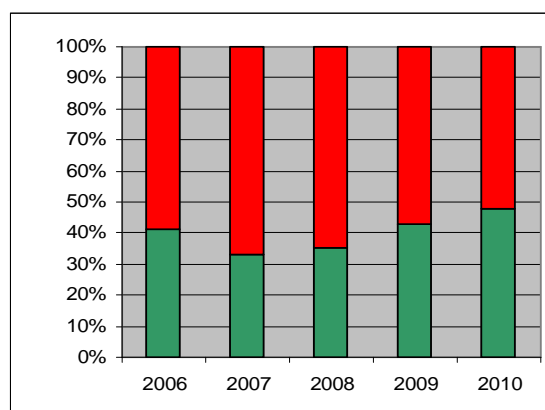
De signaleringsgrens die de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen in september 2009 introduceerde heeft, afhankelijk van de omvang van het bestuur, een waarde tussen de 35% en de 60%. Besturen waarvan de kapitalisatiefactor boven de signaleringsgrens uitkomt (de 'bovengroep') beschikken mogelijk over middelen die nog kunnen worden ingezet voor het onderwijs.

Aantal besturen

De ontwikkelingen van 2009 naar 2010 zijn:

- De ondergroep is gestegen van 477 (43%) naar 533 (48%);
- De bovengroep is gedaald van 630 (57%) naar 577 (52%).

De trend vanaf 2007 geeft hetzelfde beeld als de ontwikkelingen 2009 - 2010.

Rood= bovengroep;groen=ondergroep.

Kapitaal en signaleringsgrens

In € mln.	2006	2007	2008	2009	2010
Werkelijk kapitaal	3.515	3.806	3.904	3.946	3.806
Signaleringskapitaal	2.957	3.043	3.192	3.338	3.324
Verschil	558	763	712	608	482

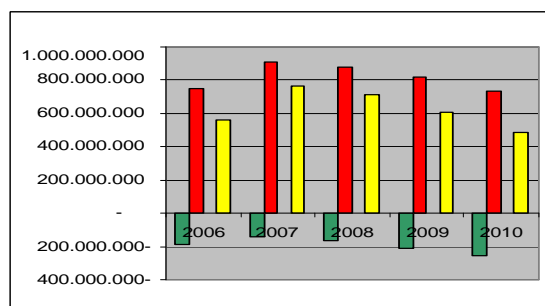
De omvang van het kapitaal is eind 2010 lager dan eind 2008 en 2009. Voor de signaleringsgrens geldt een stijging tot en met 2009. Eind 2010 is voor het eerst sprake van een lichte daling. Het verschil tussen kapitaal en signaleringsgrens laat, na een top in 2007, een voortdurende afname zien tot € 482 miljoen eind 2010.

Afzettingen tegen kapitalisatiegrens in €

Eind 2007 waren de overschrijdingen het hoogst en het kapitaal onder de grenswaarde het minst negatief.

Het teruglopen van het totaal vanaf 2008 is te danken aan het dalen van de bedragen zowel onder als boven de signaleringsgrens.

Voor 2010 zijn de overschrijdingen € 738 miljoen en het kapitaal onder de grenswaarde € 256 miljoen.

Rood= bovengroep;groen=ondergroep; geel=totaal.

1.7 Liquiditeit

De liquiditeit van 98% van de besturen is hoger dan de ondersignaleringsgrens van 50%.

Indeling liquiditeit in drie groepen

Liquiditeit kent twee signaleringsgrenzen. De groepen besturen zijn ingedeeld volgens deze grenzen:

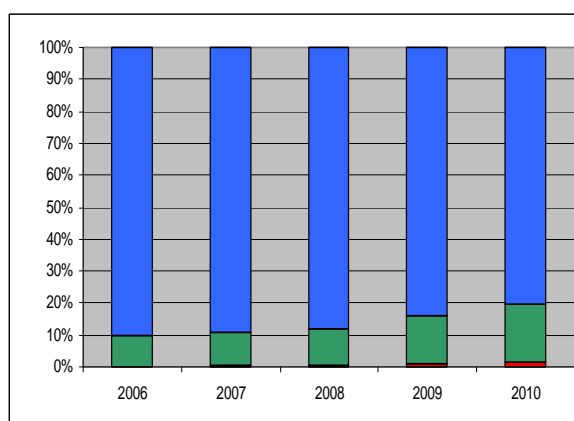
- 50% of minder: de ondergroep;
- meer dan 50% en maximaal 150%: de tussengroep;
- boven de 150%: de bovengroep.

Aantal besturen per groep

De ontwikkeling van de aantallen besturen van 2009 naar 2010 is als volgt:

- De ondergroep is gestegen van 12 (1%) naar 18 (2%);
- De tussengroep is gestegen van 163 (15%) naar 203 (18%);
- De bovengroep is afgenomen van 932 (84%) naar 889 (80%).

Ook de vergelijking van eind 2009 met eind 2008 laat soortgelijke ontwikkelingen zien in de liquiditeit van de drie groepen.

Rood= ondergroep; groen=tussengroep; blauw=bovengroep.

Liquiditeit per groep

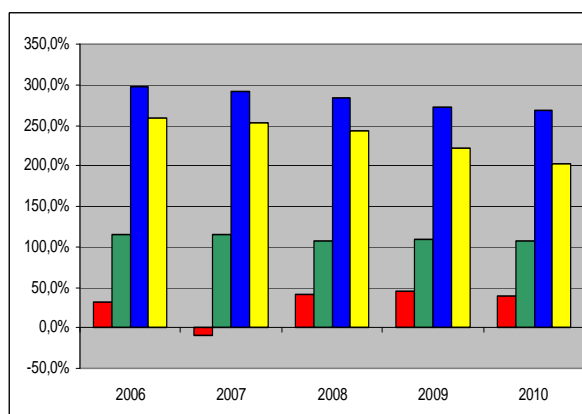
De ontwikkelingen van eind 2009 naar 2012 zijn:

De liquiditeit van de totale sector is afgenomen van 221% tot gemiddeld 203%. De sector komt als geheel genomen dus nog boven de 150%.

De liquiditeit van alle groepen is afgenomen:

- De ondergroep van 45% naar 40%;
- De tussengroep van 109% naar 107%;
- De bovengroep van 273% naar 268%.

De belangrijkste trend over 2006 tot en met 2010 is de afnemende liquiditeit van de gehele sector.

Rood= ondergrp; groen=tussengr; blauw=bovengr; geel=totaal.

De besturen met een te lage liquiditeit kampen mogelijk met risico's voor hun financiële continuïteit. Deze categorie komt aan de orde in de laatste paragraaf die aan deze sector is gewijd.

1.8 Rentabiliteit

Bijna tweederde van de besturen heeft een negatieve rentabiliteit, van gemiddeld 2,7%, over 2010.

Signaleringsgrenzen

De rentabiliteit heeft twee signaleringsgrenzen. De groepen besturen zijn ingedeeld volgens deze grenzen:

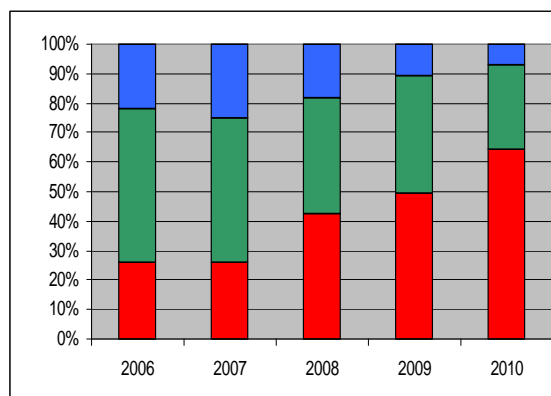
- beneden de nul procent: de ondergroep;
- tussen de nul en tot en met vijf procent: de tussengroep;
- boven de vijf procent: de bovengroep.

Aantal besturen per groep

De ontwikkeling van de aantallen besturen van 2009 naar 2010 is als volgt:

- de ondergroep is gestegen van 549 (50%) over 2009 naar 714 (64%) over 2010;
- de tussengroep is afgenomen van 442 (40%) naar 321 (29%) van het totaal aantal besturen;
- de bovengroep is afgenomen van 116 (10%) naar 75 (7%).

De belangrijkste trends vanaf 2008 zijn een sterke stijging van het aantal besturen met een negatieve rentabiliteit en een terugloop van het aantal besturen in de tussengroep.

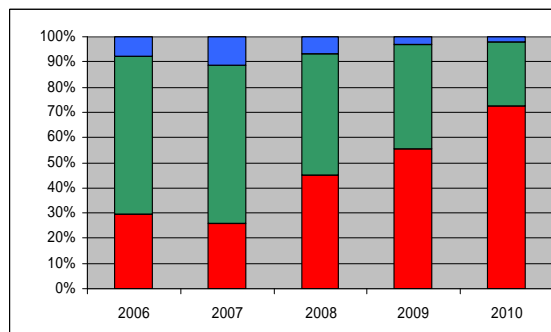
Rood= ondergroep; groen=tussengroep; blauw=bovengroep.

De som van de baten per groep

De groep van besturen met een negatieve rentabiliteit ontvangt 72% van de totale baten van de sector. In 2007 was dit nog 26%.

De gemiddelde baten van deze besturen liggen wat hoger dan het gemiddelde van alle besturen.

Met nog slechts 2% van de baten realiseerden 7% van de besturen een rentabiliteit van meer dan 5%. De baten van die besturen zijn dus gemiddeld lager dan het sectorgemiddelde.

Rood= ondergroep; groen=tussengroep; blauw=bovengroep.

De gemiddelde rentabiliteit per groep

Over de gemiddelde rentabiliteit per groep is op te merken:

- de ondergroep ligt vanaf 2008 rond de -2,5%;
- de tussengroep is teruggelopen naar 1,3%;
- de bovengroep ligt vanaf 2006 tussen de 7,4% en 8,3%.

Groep	2006	2007	2008	2009	2010
Onder	-1,9%	-1,9%	-2,6%	-2,4%	-2,7%
Tussen	2,1%	1,9%	1,9%	1,7%	1,3%
Boven	7,4%	7,6%	7,5%	7,9%	8,3%
Totaal	1,4%	1,6%	0,2%	-0,4%	-1,5%

De ingezette daling van de rentabiliteit van alle besturen vanaf 2008 laat voor 2010 voor het eerst duidelijk een negatief percentage zien van 1,5%.

Som van de resultaten per groep in € mln.

De ondergroep is in de loop der jaren gegroeid. Vanaf 2009 is de som der negatieve resultaten groter dan de positieve. De totale resultaten zijn vanaf 2008 dalende. Het per saldo bedrag over 2010 is - € 126 miljoen.

Groep	2006	2007	2008	2009	2010
Onder	-42	-39	-94	-115	-169
Tussen	101	93	71	60	30
Boven	43	68	42	21	13
Totaal	102	122	19	-34	-126

1.9 Risicobesturen

Uitgaande van de indicatieve waarde van de kengetallen liquiditeit (ondergrens 0,5) en solvabiliteit (ondergrens 0,2) is het aantal besturen met mogelijke risico's voor zijn financiële continuïteit gestegen van 27 naar 34.

De inspectie voert het financieel toezicht op deze zogenaamde risicobesturen uit conform de "Beleidsregel Financieel toezicht PO/VO 2011".

De ervaring leert dat de liquiditeit en solvabiliteit van een aantal besturen wel onder de signaleringgrenzen liggen, maar dat bij nadere analyse geen sprake is van aanzienlijke risico's voor de financiële continuïteit. Deze analyse is nog niet uitgevoerd voor alle besturen die in deze paragraaf aan de orde komen (de gecontroleerde cijfers zijn nog geen maand beschikbaar) en heeft daardoor nog geen effect gehad op de hier vermelde totalen, die zuiver en alleen uitgaan van mogelijke risico's op basis van kengetallen.

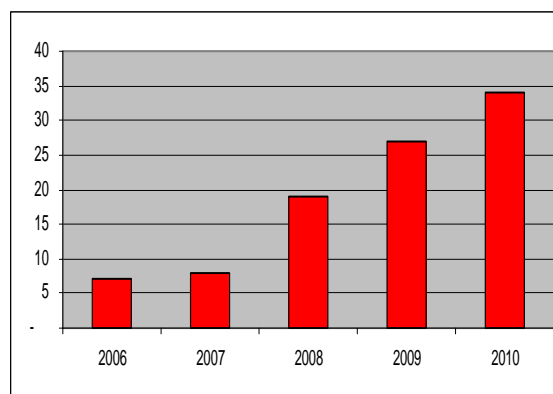
Aantal risicobesturen

Eind 2010 zijn er 34 risicobesturen, waarmee de trend van een jaarlijkse toename doorzet.

Bij 10 besturen is alleen sprake van een te lage liquiditeit, bij 16 alleen van een te lage solvabiliteit. Bij 8 besturen is sprake van te lage waarden voor beide kengetallen.

Het verloop van het aantal besturen 2009-2010 met mogelijke risico's voor de financiële continuïteit is als volgt:

Stand 2009:	27
Af:	- 5
Bij:	<u>+ 12</u>
Stand 2010:	<u>34</u>

Te lage liquiditeit

Eind 2010 is de gemiddelde liquiditeit van de mogelijke risicobesturen 40%, dus 10% beneden de signaleringgrens van 50%.

Risico	2006	2007	2008	2009	2010
Enkel liq.					10
Liq. en solv.	1	1	2	4	8
Totaal	1	3	6	12	18
Gem. liq.	32%	-8%	41%	45%	40%

Te lage solvabiliteit

Eind 2010 is de gemiddelde solvabiliteit van de mogelijke risicobesturen 7%, dus 13% beneden de signaleringgrens van 20%.

Risico	200	200	200	200	201
Enkel solv.	6	5	13	15	16
Liq. en solv.	1	1	2	4	8
Totaal	7	6	15	19	24
Gemid. Solv.	7%	2%	10%	11%	7%

Kwantificering van het belang van de risico-besturen

De totale schulden op korte en lange termijn van de 34 besturen 2010 bedragen ca. € 50 miljoen. De totale bezittingen staan te boek voor € 53 miljoen.

2. Expertisecentra

2.1 Financieel beeld

Het aantal besturen in dit document is gedaald van 80 naar 79. Dit komt omdat van één bestuur de jaarrekening 2010 nog niet is ontvangen.

Overzichten

- Balans per 31 december 2010

De toename van het eigen vermogen betreft voornamelijk de overige mutaties. Deze mutaties betreffen voornamelijk het niet meer opnemen van voorzieningen voor BAPO.

- Investerings materiële vaste activa

De investeringen in materiële vaste activa zijn nagenoeg gelijk gebleven op € 34 miljoen. De investeringen in gebouwen en terreinen als onderdeel hiervan zijn € 6 miljoen.

- Staat van baten en lasten 2010

Het totaalresultaat over 2010 bedraagt € 2 miljoen, ofwel 0,2% van het totaal der baten.

Vermogensbeheer

- Solvabiliteit

De solvabiliteit van de sector als geheel is met 65% nog steeds goed te noemen.

- Kapitalisatiefactor

Het aantal besturen boven de signaleringsgrens is stabiel op 37 met een totale overschrijding eind 2010 van € 72 miljoen.

De Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen introduceerde in september 2009 de kapitalisatiefactor, een kengetal dat een indicatie geeft van de mate waarin besturen hun bekostiging inzetten ten behoeve van het onderwijs. De inspectie voert momenteel een onderzoek uit naar de toepassing van dit kengetal en de bijbehorende signaleringswaarde. Het rapport van dat onderzoek verschijnt medio 2012. Het hier genoemde aantal van 37 is gebaseerd op de signaleringswaarde die de commissie heeft voorgesteld.

Budgetbeheer

- Liquiditeit

De liquiditeit van viervijfde van de besturen is hoger dan de bovensignaleringsgrens van 1,5 of 150%. Ondanks een daling in 2010, zit dus het leeuwendeel van de besturen nog steeds boven de bovengrens voor de liquiditeit.

- Rentabiliteit

Bijna tweevijfde van de besturen heeft een negatieve rentabiliteit van gemiddeld 2,7% over 2010. Dit betekent dat een behoorlijk aantal besturen zijn financiële koers moet bijstellen, vooropgesteld uiteraard dat zij niet opzettelijk op verliezen hebben aangestuurd (bijvoorbeeld om middelen alsnog voor het onderwijs in te zetten).

Financiële continuïteit

- Risicobesturen

Uitgaande van de indicatieve waarde van de kengetallen liquiditeit (ondergrens 0,5) en solvabiliteit (ondergrens 0,2) is het aantal besturen met mogelijke risico's voor zijn financiële continuïteit ongewijzigd vier.

2.2 Balans per 31 december 2010

Het eigen vermogen is voornamelijk gestegen door overboekingen van voorzieningen (BAPO).

	31-12-2010		31-12-2009	
	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>
1 Activa				
Vaste Activa				
1.1 Immateriële vaste activa	0		0	
1.2 Materiële vaste activa	118		104	
1.3 Financiële vaste activa	22		23	
<u>Totaal vaste activa</u>		<u>140</u>		<u>127</u>
Vlottende activa				
1.4 Voorraden	0		0	
1.5 Vorderingen	127		129	
1.6 Effecten	1		1	
1.7 Liquide middelen	260		258	
<u>Totaal vlottende activa</u>		<u>388</u>		<u>388</u>
<u>Totaal activa</u>		<u>528</u>		<u>515</u>
2 Passiva				
2.1 Eigen Vermogen		298		271
2.2 Voorzieningen		43		68
2.3 Langlopende schulden		10		10
2.4 Kortlopende schulden		177		166
<u>Totaal passiva</u>		<u>528</u>		<u>515</u>

Eigen en vermogen en voorzieningen

Verloop van het eigen vermogen

Stand 31-12-2009	€ mln.	271
Bij: Totaalresultaat 2010		2
Overige mutaties		15
Stand 31-12-2010		<u>298</u>

De overige mutaties betreffen voornamelijk De BAPO waarvoor sinds 2010 geen voorziening meer kan worden opgenomen. Eventuele bestaande voorzieningen hiervoor dienden eind 2009 te worden overgeboekt naar het eigen vermogen.

2.3 Investerings materiële vaste activa

De investeringen in materiële vaste activa zijn nagenoeg gelijk gebleven op € 34 miljoen. De investeringen in gebouwen en terreinen als onderdeel hiervan zijn € 6 miljoen.

Investerings

Investerings in € mln.	2006	2007	2008	2009	2010
Gebouwen en Terreinen	5	4	7	5	6
Overige mat. vaste activa	29	21	23	24	28
Totaal vaste activa	34	25	30	29	34

2.4 Staat van baten en lasten 2010

Het totaalresultaat over 2010 is € 2 miljoen, ofwel 0,2% van de totale baten.

	2010 mln. Euro	2009 mln. Euro	2010 % Totaal baten	2009 % Totaal baten
Baten				
3.1 Rijksbijdragen	1.085	1.042	91,9	91,3
3.2 Overige overheidsbijdragen en - subsidies	31	33	2,6	2,9
3.3 College-, cursus-, les- en examengelden	0	1	0,0	0,1
3.4 Baten werk in opdracht van derden	6	9	0,5	0,8
3.5 Overige baten	58	56	4,9	4,9
<u>Totaal baten</u>	1.180	1.141	100,0	100,0
Lasten				
4.1 Personeelslasten	994	967	84,2	84,8
4.2 Afschrijvingen	18	17	1,5	1,5
4.3 Huisvestingslasten	60	60	5,1	5,3
4.4 Overige lasten	112	98	9,5	8,6
<u>Totaal lasten</u>	1.184	1.142	100,3	100,1
<u>Saldo baten en lasten</u>	-4	-1	-0,3	-0,1
HR Gerealiseerde herwaardering	0	0	0,0	0,0
5 Financiële baten en lasten	6	9	0,5	0,8
<u>Resultaat</u>	2	8		
6 Belastingen	0	0	0,0	0,0
7 Resultaat deelnemingen	0	0	0,0	0,0
<u>Resultaat na belastingen</u>	2	8		
8 Aandeel derden in resultaat	0	0	0,0	0,0
<u>Nettoresultaat</u>	2	8		
9 Buitengewoon resultaat	0	0	0,0	0,0
<u>Totaal resultaat</u>	<u>2</u>	<u>8</u>	0,2	0,7

Analyse

De baten zijn gestegen met € 39 miljoen. Het aandeel van de rijksbijdragen in de baten is vrijwel onveranderd: 91,9%.

De stijging van de lasten over 2010 is € 42 miljoen.

Het saldo van de baten en lasten is € 3 miljoen lager dan in 2009 en procentueel -0,25% van de totale baten.

De personeelslasten zijn ten opzichte van 2009 gestegen met 3%. Afgezet tegen de totale baten zijn de personeelslasten gedaald van 84,8% naar 84,2%.

De daling van het totaalresultaat is als volgt samen te vatten:

Stijging baten:	€ 39 mln.
Af: Stijging lasten:	<u>€ 42 mln.</u>
	€ -3 mln.
Af: Daling financiële baten en lasten:	<u>€ 3 mn.</u>
Daling totaal resultaat:	<u>€ 6 mln.</u>

2.5 Solvabiliteit

De solvabiliteit van de totale sector is goed te noemen, 65%.

Indeling solvabiliteit in twee groepen

Voor de solvabiliteit geldt een signaleringsgrens van 20% of minder. Er zijn twee groepen besturen:

- ondergroep met 20% of minder solvabiliteit;
- bovengroep met meer dan 20% solvabiliteit.

Aantal besturen per groep

Aantallen besturen	2006	2007	2008	2009	2010
Onder signaleringsgrens	1	1	2	4	4
Boven signaleringsgrens	77	78	77	76	75
Totaal	78	79	79	80	79

De ontwikkeling van eind 2009 naar eind 2010 geeft het volgende beeld:

De ondergroep is gelijk gebleven op 4 (5%), terwijl de bovengroep is gedaald van 76 (95%) naar 75 (95%).

De trend voor de periode 2007 – 2009 is een stijging van het aantal besturen met een te lage solvabiliteit met in 2009 en 2010 een stabilisatie op 4.

Eén bestuur met een te lage solvabiliteit 2009 heeft echter de jaarrekening 2010 nog niet ingediend.

Solvabiliteit per groep

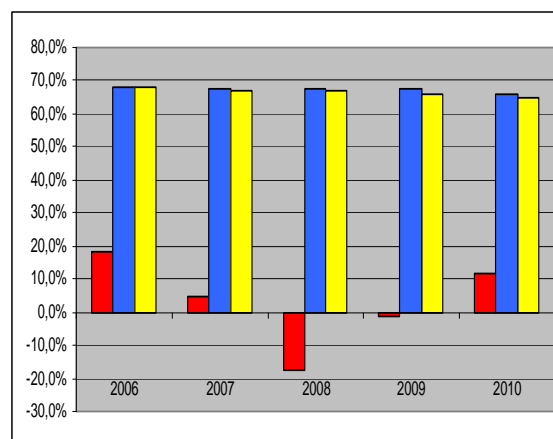
De ontwikkelingen van eind 2009 naar 2010 zijn:

De solvabiliteit van de totale sector is afgenomen van 66% tot gemiddeld 65%.

De solvabiliteit van de bovengroep is afgenomen van 67% naar 66%. De solvabiliteit van de ondergroep heeft zich hersteld en bedraagt eind 2010 11%.

Eén bestuur met een te lage solvabiliteit 2009 heeft echter de jaarrekening 2010 nog niet ingediend.

De belangrijkste trend over 2006 tot en met 2010 is de afnemende solvabiliteit van de gehele sector. De gemiddelde solvabiliteit van de sector bedraagt eind 2010 nog 65%.

Rood= ondergroep; blauw=bovengroep; geel=totaal.

De besturen met een te lage solvabiliteit, dus onder de 0,2 dan wel 20%, zijn aan te merken als besturen met mogelijke risico's voor de financiële continuïteit. Deze categorie komt ook aan de orde in de laatste paragraaf die is gewijd aan deze sector.

2.6 Kapitalisatiefactor

Het aantal besturen boven de signaleringsgrens is stabiel op 37 met een totale overschrijding eind 2010 van € 72 miljoen.

Signaleringsgrens

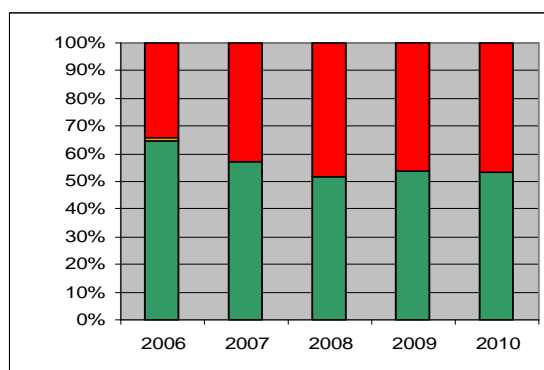
De signaleringsgrens die de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen in september 2009 introduceerde heeft, afhankelijk van de omvang van het bestuur, een waarde tussen de 35% en de 60%. Besturen waarvan de kapitalisatiefactor boven de signaleringsgrens uitkomt (de 'bovengroep') beschikken mogelijk over middelen die nog kunnen worden ingezet voor het onderwijs.

Aantal besturen

De ontwikkelingen van 2009 naar 2010 zijn:

- de ondergroep is gedaald van 43 (54%) naar 42 (54%);
- de bovengroep is stabiel op 37 (47%)

Er is geen duidelijke trend vanaf 2006. Een daling wordt gevolgd door herstel.

Rood= bovengroep; groen=ondergroep.

Aantallen besturen	2006	2007	2008	2009	2010
Onder signaleringsgrens	51	45	41	43	42
Boven signaleringsgrens	27	34	38	37	37
Totaal	78	79	79	80	79

Kapitaal en signaleringsgrens

In € mln.	2006	2007	2008	2009	2010
Werkelijk kapitaal	401	445	469	485	496
Signaleringsgrens kapitaal	395	404	438	461	474
Vershil	6	41	31	24	22

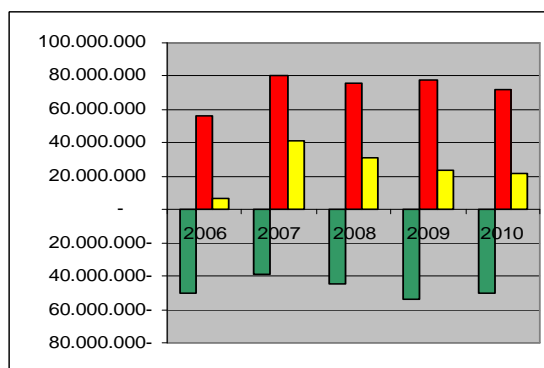
De omvang van het kapitaal is eind 2010 nagenoeg gelijk aan 2009. Voor de signaleringsgrens geldt een kleine stijging. Het verschil tussen kapitaal en signaleringsgrens laat vanaf 2008 een voortdurende daling zien tot € 22 miljoen eind 2010.

Verschillen met de kapitalisatiegrens in €

Eind 2007 waren de overschrijdingen het hoogst en onder de grenswaarde het minst negatief.

Het teruglopen van het totaal vanaf 2008 is zowel te verklaren uit stijgende en dalende bedragen onder en boven de signaleringsgrens.

Voor 2010 zijn de overschrijdingen € 72 miljoen, en onder de grenswaarde € 50 miljoen.

Rood= bovengroep; groen=ondergroep; geel=totaal.

2.7 Liquiditeit

De liquiditeit van viervijfde van de besturen is hoger dan de bovensignaleringsgrens.

Indeling liquiditeit in drie groepen

De liquiditeit kent twee signaleringsgrenzen. De groepen besturen zijn ingedeeld volgens deze grenzen:

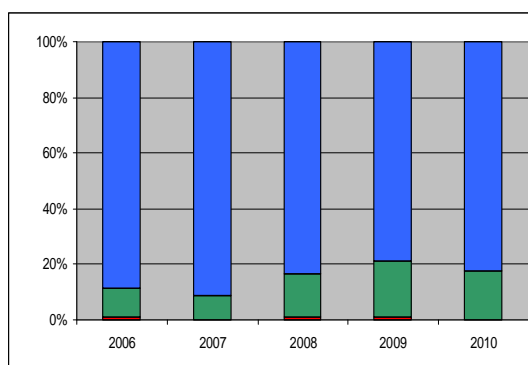
- 50% of minder: de ondergroep;
- meer dan 50% en maximaal 150%: de tussengroep;
- boven de 150%: de bovengroep.

Aantal besturen per groep

De ontwikkeling van de aantallen besturen van 2009 naar 2010 is als volgt:

- de bovengroep is toegenomen van 63 (79%) naar 65 (82%);
- tussengroep is gedaald van 16 (20%) naar 14 (18%).

Er zijn in 2010 geen besturen in de ondergroep. Alle besturen hebben een liquiditeit groter dan 50%.

Rood= ondergroep.;groen=tussengroep.;blauw=bovengroep.

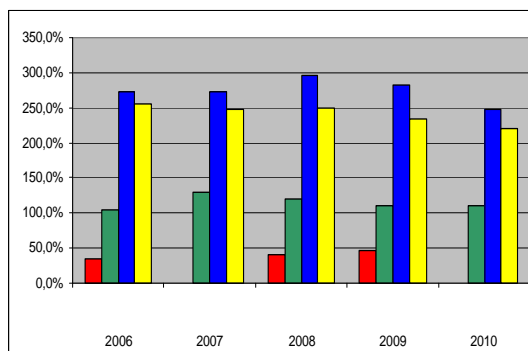
Liquiditeit per groep

De ontwikkelingen van eind 2009 naar 2010 zijn:

De liquiditeit van de totale sector is afgenomen van 234% tot gemiddeld 220%. De sector komt als geheel genomen dus nog boven de 150%.

De liquiditeit van alle groepen is afgenomen van eind 2009 naar eind 2010:

- de bovengroep van 283% naar 248%;
- de tussengroep van 111% naar 110%;
- eind 2010 is er geen ondergroep.

Rood=

ondergrp.;groen=tussengrp.;blauw=bovengrp.; geel=totaal.

De belangrijkste trend over 2006 tot en met 2010 is de afnemende liquiditeit van de gehele sector. De gemiddelde liquiditeit van de sector bedraagt eind 2010 nog 220%.

Percentages per groep

Liquiditeit	2006	2007	2008	2009	2010
Ondergroep	34%	N.v.t.	41%	46%	N.v.t.
Tussengroep	105%	129%	120%	111%	110%
Bovengroep	272%	272%	296%	283%	248%
Totaal	254%	248%	250%	234%	220%

2.8 Rentabiliteit

Bijna tweevijfde van de besturen heeft een negatieve rentabiliteit, van gemiddeld 2,7%, over 2010.

Signaleringsgrenzen

De rentabiliteit heeft twee signaleringsgrenzen. De groepen besturen zijn ingedeeld volgens deze grenzen:

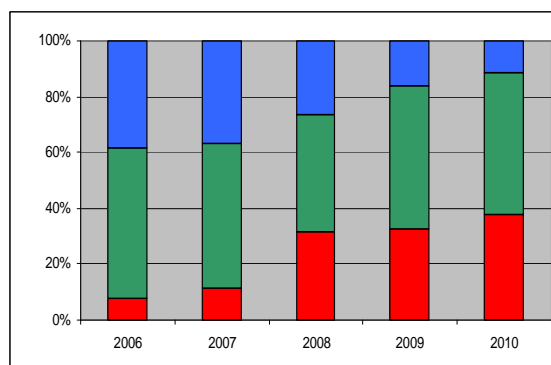
- beneden de nul procent: de ondergroep;
- tussen de nul en tot en met vijf procent: de tussengroep;
- boven de vijf procent: de bovengroep.

Aantal besturen per groep

De ontwikkeling van de aantallen besturen van 2009 naar 2010 is als volgt:

Het aantal besturen in de ondergroep is gestegen van 26 (32%) naar 30 (38%). Het aantal besturen in de bovengroep is gedaald van 13 (16%) naar 9 (11%), terwijl de tussengroep relatief constant blijft.

De belangrijkste trends vanaf 2006 zijn dat de ondergroep sinds 2006 elk jaar groeit en dat de bovengroep sinds 2007 jaarlijks krimpt.

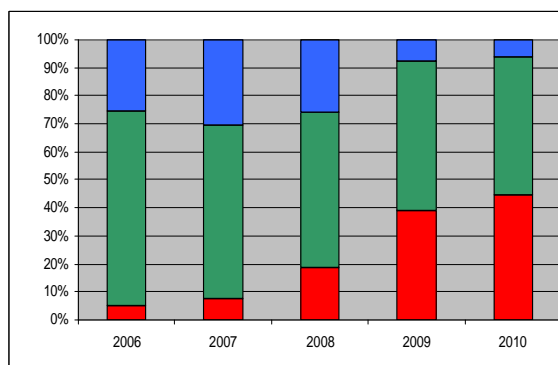

Rood=ondergroep.; groen=tussengroep.; blauw=bovengroep.

Het beeld in 2010 is dat circa 38% van de besturen een negatieve rentabiliteit heeft en circa 11% van de besturen een rentabiliteit groter dan 5%.

De som van de baten per groep

De groep van besturen met een negatieve rentabiliteit ontvangt 44% van de totale baten van de sector, in 2006 was dit nog 5%.

De gemiddelde rentabiliteit per groep

De gemiddelde rentabiliteit voor de sector is vanaf 2006 steeds verder weggezakt en bedraagt in 2010 nog slechts 0,1%.

Over de gemiddelde rentabiliteit per groep is op te merken dat:

Groep	2006	2007	2008	2009	2010
Onder	-2,3%	-3,4%	-2,9%	-2,5%	-2,7%
Tussen	2,6%	2,5%	1,6%	2,1%	1,8%
Boven	8,5%	8,8%	7,5%	7,4%	7,8%
Totaal	3,9%	4,0%	2,3%	0,7%	0,1%

- de ondergroep na een licht herstel in 2008 weer is verslechterd in 2010;
- de tussengroep na een lichte verbetering in 2009 weer is gedaald naar 1,8% in 2010;
- de bovengroep sinds 2006 is op een hoog niveau tussen de 7,4% en 8,8%.

De daling van de rentabiliteit van alle besturen gezamenlijk vanaf 2007 leidt in 2010 tot een rentabiliteit van bijna 0%.

Som van de resultaten per groep in € mln

De ondergroep is in de loop der jaren gegroeid. In 2010 zijn de totale negatieve resultaten nog maar net groter dan de positieve. De totale resultaten dalen sinds 2006. Het per saldo bedrag over 2010 is € 2 miljoen.

Groep	2006	2007	2008	2009	2010
Onder	-1	-3	-6	-11	-14
Tussen	18	15	10	13	11
Boven	43	68	42	21	13
Totaal	102	122	19	-34	-126

2.9 Risicobesturen

Het aantal risicobesturen is ongewijzigd vier.

Uitgaande van de indicatieve waarde van de kengetallen liquiditeit (ondergrens 0,5) en solvabiliteit (ondergrens 0,2) is het aantal besturen met mogelijke risico's voor zijn financiële continuïteit is ongewijzigd 4. Echter, van één risicobestuur eind 2009 is nog geen jaarrekening ontvangen.

De inspectie voert het financieel toezicht op deze zogenaamde risicobesturen uit conform de "Beleidsregel Financieel toezicht PO/VO 2011".

De ervaring leert dat de liquiditeit en solvabiliteit van een aantal besturen wel onder de signaleringgrenzen liggen, maar dat bij nadere analyse geen sprake is van aanzienlijke risico's voor de financiële continuïteit. Deze analyse is nog niet uitgevoerd voor alle besturen die in deze paragraaf aan de orde komen (de gecontroleerde cijfers zijn nog geen maand beschikbaar) en heeft daardoor nog geen effect gehad op de hier vermelde totalen, die zuiver en alleen uitgaan van mogelijke risico's op basis van kengetallen.

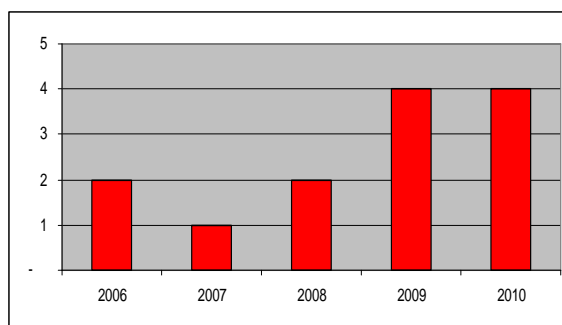
Aantal risicobesturen

Eind 2010 zijn er vier risicobesturen.

Een duidelijke trend sinds 2006 is niet aanwezig. Alle vier de besturen hebben te lage waarden voor de solvabiliteit. Geen van de besturen heeft daarnaast ook te lage waarden voor de liquiditeit.

Het verloop van het aantal besturen is als volgt:

Stand 2009:	4
Af:	- 2
Bij:	2
Stand 2010:	<u>4</u>

Te lage liquiditeit

Eind 2010 zijn er geen besturen met een te lage liquiditeit.

Risico	2006	2007	2008	2009	2010
Enkel liq.	1	0	0	0	0
Liq. en solv.	0	0	1	1	0
Totaal	1	0	1	1	0
Gem. liq.	34%	N.v.t.	41%	46%	N.v.t.

Te lage solvabiliteit

Eind 2010 is de gemiddelde solvabiliteit 12%, dus 8% beneden de signaleringgrens van 20%.

Risico	200	200	200	200	201
Risico	6	7	8	9	0
Enkel solv.	1	1	1	3	4
Liq. en solv.	0	0	1	1	0
Totaal	1	1	2	4	4
Gemid. Solv.	18%	5%	17%	-2%	12%

Kwantificering van het belang van de risico-besturen

De totale schulden op korte en lange termijn van de vier besturen 2010 bedragen ca. € 13 miljoen. De totale bezittingen staan te boek voor € 14 miljoen.

3. Voortgezet onderwijs

3.1 Financieel beeld

Het aantal besturen is gestegen van 297 naar 299.

Overzichten

- Balans per 31 december 2010

De negatieve resultaten zijn net groter dan de per saldo verhogingen door overige mutaties. Deze mutaties betreffen voornamelijk het niet meer opnemen van voorzieningen voor BAPO.

- Investerings materiële vaste activa

De investeringen in materiële vaste activa zijn gedaald tot € 411 miljoen.

- Staat van baten en lasten 2010

Het totaalresultaat over 2010 bedraagt negatief € 73 miljoen, ofwel 1% van het totaal der baten. Het totaalresultaat over 2010 is voor het eerst in minstens vijf jaar negatief.

Vermogensbeheer

- Solvabiliteit

De solvabiliteit van de sector als geheel is met 56% nog steeds goed te noemen.

- Kapitalisatiefactor

Het aantal besturen boven de signaleringsgrens is verder afgenomen tot 155 met een totale overschrijding eind 2010 van € 451 miljoen.

De Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen introduceerde in september 2009 de kapitalisatiefactor, een kengetal dat een indicatie geeft van de mate waarin besturen hun bekostiging inzetten ten behoeve van het onderwijs. De inspectie voert momenteel een onderzoek uit naar de toepassing van dit kengetal en de bijbehorende signaleringswaarde. Het rapport van dat onderzoek verschijnt medio 2012. Het hier genoemde aantal van 155 is gebaseerd op de signaleringswaarde die de commissie heeft voorgesteld.

Budgetbeheer

- Liquiditeit

De liquiditeit van negentiende van de besturen is hoger dan de ondersignaleringsgrens van 0,5 of 50%. Ondanks een daling zit het leeuwendeel van de besturen nog steeds boven de ondergrens voor de liquiditeit.

- Rentabiliteit

Bijna tweederde van de besturen heeft een negatieve rentabiliteit van gemiddeld 2,4% over 2010. Dit betekent dat een behoorlijk aantal besturen zijn financiële koers moet bijstellen, vooropgesteld uiteraard dat zij niet opzettelijk op verliezen hebben aangestuurd (bijvoorbeeld om middelen alsnog voor het onderwijs in te zetten).

Financiële continuïteit

- Risicobesturen

Uitgaande van de indicatieve waarde van de kengetallen liquiditeit (ondergrens 0,5) en solvabiliteit (ondergrens 0,2) is het aantal besturen met mogelijke risico's voor zijn financiële continuïteit gestegen van 30 naar 40.

3.2 Balans per 31 december 2010

Het eigen vermogen is per saldo nauwelijks gedaald.

	31-12-2010		31-12-2009	
	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>	<u>mln. Euro</u>
1 Activa				
Vaste Activa				
1.1 Immateriële vaste activa	2		4	
1.2 Materiële vaste activa	2.019		1.918	
1.3 Financiële vaste activa	319		379	
Totaal vaste activa		<u>2.340</u>		<u>2.301</u>
Vlottende activa				
1.4 Voorraden	19		18	
1.5 Vorderingen	321		414	
1.6 Effecten	65		67	
1.7 Liquide middelen	1.190		1.248	
Totaal vlottende activa		<u>1.595</u>		<u>1.747</u>
Totaal activa		<u>3.935</u>		<u>4.048</u>
2 Passiva				
2.1 Eigen Vermogen		1.730		1.733
2.2 Voorzieningen		487		663
2.3 Langlopende schulden		330		325
2.4 Kortlopende schulden		<u>1.388</u>		<u>1.327</u>
Totaal passiva		<u>3.935</u>		<u>4.048</u>

Eigen en vermogen en voorzieningen

Verloop van het eigen vermogen

	€ mln.
Stand 31-12-2009	1.733
Verlies 2010	-73
Overige mutaties	<u>70</u>
Stand 31-12-2010	<u>1.730</u>

De overige mutaties betreffen voornamelijk de BAPO waarvoor sinds 2010 geen voorziening meer kan worden opgenomen. Eventuele bestaande voorzieningen dienden na 2009 te worden overgeboekt naar het eigen vermogen.

3.3 Investerings materiële vaste activa

De investeringen in materiële vaste activa zijn gedaald tot € 411 miljoen.

Investerings

In € mln.	2006	2007	2008	2009	2010
Gebouwen en Terreinen	240	265	284	170	131
Overige mat. vaste activa	203	217	234	303	280
Totaal vaste activa	443	482	518	473	411

De investeringen zijn het laatste jaar gedaald van € 473 miljoen naar € 411 miljoen. Deze daling deed zich zowel voor bij de gebouwen en terreinen als bij de overige materiële vaste activa.

3.4 Staat van baten en lasten

Het totaalresultaat over 2010 bedraagt negatief € 73 miljoen, ofwel 1% van de totale baten.

In € mln.	2010 mln. Euro	2009 mln. Euro	2010 % Totaal baten	2009 % Totaal baten
Baten				
3.1 Rijksbijdragen	6.692	6.511	91,8	91,8
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	166	138	2,3	1,9
3.3 College-, cursus-, les- en examengelden	9	12	0,1	0,2
3.4 Baten werk in opdracht van derden	29	16	0,4	0,2
3.5 Overige baten	396	418	5,4	5,9
<u>Totaal baten</u>	<u>7.292</u>	<u>7.095</u>	<u>100,0</u>	<u>100,0</u>
Lasten				
4.1 Personeelslasten	5.720	5.509	78,5	77,6
4.2 Afschrijvingen	249	236	3,4	3,3
4.3 Huisvestingslasten	526	509	7,2	7,2
4.4 Overige lasten	892	865	12,2	12,2
<u>Totaal lasten</u>	<u>7.388</u>	<u>7.119</u>	<u>101,3</u>	<u>100,3</u>
<u>Saldo baten en lasten</u>	-96	-24	-1,3	-0,3
HR Gerealiseerde herwaardering	0	0	0,0	0,0
5 Financiële baten en lasten	23	48	0,3	0,7
<u>Resultaat</u>	<u>-73</u>	<u>24</u>		
6 Belastingen	0	0	0,0	0,0
7 Resultaat deelnemingen	1	0	0,0	0,0
<u>Resultaat na belastingen</u>	<u>-72</u>	<u>24</u>		
8 Aandeel derden in resultaat	0	0	0,0	0,0
<u>Nettoresultaat</u>	<u>-72</u>	<u>24</u>		
9 Buitengewoon resultaat	-1	6	0,0	0,1
Totaal resultaat	-73	30	-1,0	0,4

Analyse

De baten zijn gestegen met 197 miljoen (2,8%). Het aandeel van de rijksbijdragen in de baten is onveranderd: 91,8%.

De stijging van de lasten over 2010 is € 269 miljoen. Het saldo van baten en lasten is daarom € 72 miljoen lager dan over 2009. Het is over 2010 -1,3% van de totale baten.

Enige opvallende stijging in procenten van de baten is de post personeelslasten: van 77,6% naar 78,5%. Een stijging van € 211 miljoen.

De financiële baten en lasten (per saldo baten) zijn gedaald met € 25 miljoen.

Het resultaat deelnemingen is €1 miljoen, tegenover minder dan 1 miljoen over 2009. Het buitengewoon resultaat is - € 1 miljoen tegenover € 6 miljoen over 2009, een daling van € 7 miljoen.

De daling van het totaalresultaat is als volgt samen te vatten (in € mln):

Stijging van de baten	€ 197 mln
Af: Stijging van de lasten	<u>€ 269 mln</u>
	€ -72 mln
Af: Daling financiële baten en lasten	€ 25 mln
	€ -97 mln
Bij: Stijging resultaat deelnemingen	€ 1 mln
	€ -96 mln
Af: Daling buitengewoon resultaat	€ 7 mln
Daling totaalresultaat	<u>€-103 mln</u>

3.5 Solvabiliteit

De solvabiliteit van de sector als geheel is met 56% nog steeds goed te noemen.

Indeling solvabiliteit in twee groepen

Voor de solvabiliteit geldt een signaleringsgrens van 20% of minder. Er zijn twee groepen besturen:

- ondergroep met 20% of minder solvabiliteit;
- bovengroep met meer dan 20% solvabiliteit.

Aantal besturen per groep

Aantallen besturen	2006	2007	2008	2009	2010
Onder signaleringsgrens	3	2	9	10	13
Boven de signaleringsgrens	292	293	287	287	286
Totaal	295	295	296	297	299

De ontwikkeling van eind 2009 naar eind 2010 geeft het volgende beeld:

De ondergroep is gestegen van 10 (3%) naar 13 (4%), terwijl de bovengroep is gedaald van 287 (97%) naar 286 (96%).

De trend voor de periode 2006-2010 is een voortdurende stijging van het aantal besturen met een te lage solvabiliteit.

Solvabiliteit per groep

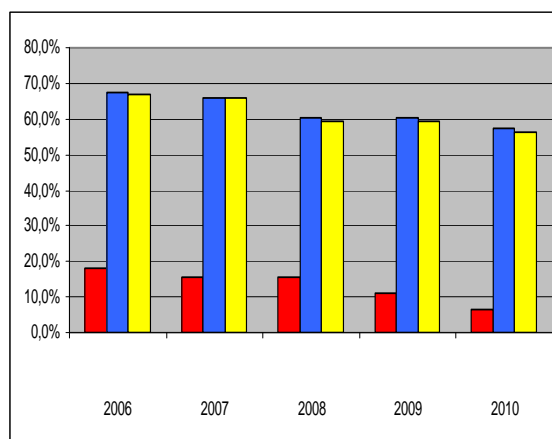
De ontwikkelingen van eind 2009 naar 2010 zijn:

De solvabiliteit van de totale sector is afgenomen van 59% tot 56%.

De solvabiliteit van de twee groepen is tussen einde 2009 en einde 2010 afgenomen:

- de ondergroep van 11% naar 7%.
- de bovengroep van 60% naar 57%;

De belangrijkste trend over 2006-2010 is de afnemende solvabiliteit van de gehele sector.

Rood= ondergrp;blauw=bovengrp; geel=totaal.

De besturen met een te lage solvabiliteit, dus onder de 20%, zijn aan te merken als bestuur met mogelijke risico's voor de financiële continuïteit. Deze categorie komt ook aan de orde in de laatste paragraaf die is gewijd aan deze sector.

3.6 Kapitalisatiefactor

Het aantal besturen boven de signaleringsgrens is verder afgenomen tot 155 met een totale overschrijding eind 2010 van € 451 miljoen.

Signaleringsgrens

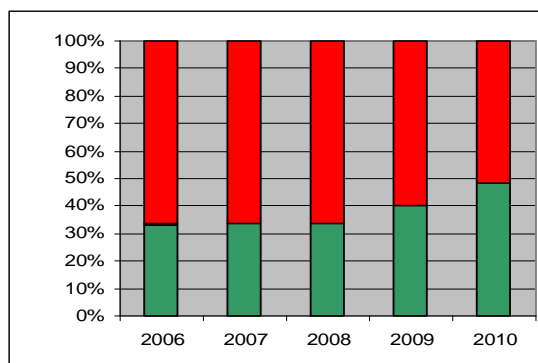
De signaleringsgrens die de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen in september 2009 introduceerde heeft, afhankelijk van de omvang van het bestuur, een waarde tussen de 35% en de 60%. Besturen waarvan de kapitalisatiefactor boven de signaleringsgrens uitkomt (de 'bovengroep') beschikken mogelijk over middelen die nog kunnen worden ingezet voor het onderwijs.

Aantal besturen

De ontwikkelingen van 2009 naar 2010 zijn:

- De ondergroep is gestegen van 120 (40%) naar 144 (48%);
- De bovengroep is gedaald van 177 (60%) naar 155 (52%).

De trend vanaf 2008 geeft hetzelfde beeld als de ontwikkelingen 2009 - 2010.

Rood= bovengroep; groen=ondergroep.

Aantallen besturen	2006	2007	2008	2009	2010
Onder signaleringsgrens	98	100	99	120	144
Boven de signaleringsgrens	197	195	197	177	155
Totaal	295	295	296	297	299

Kapitaal en signaleringsgrens

In € mln.	2006	2007	2008	2009	2010
Kapitaal werkelijk	2.819	2.925	2.983	2.993	2.823
Signaleringskapitaal	2.233	2.323	2.443	2.620	2.677
Verschil	586	602	540	373	146

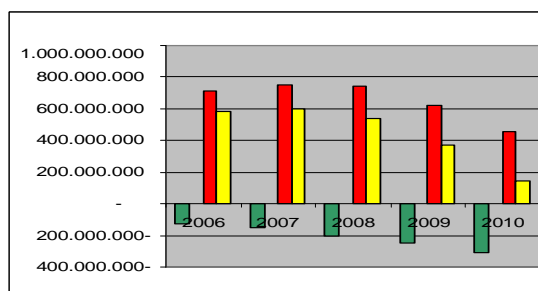
De omvang van kapitaal is eind 2010 lager dan in de periode 2006-2009. Voor de signaleringsgrens geldt een stijging tot en met 2007. Het verschil tussen kapitaal en signaleringsgrens laat, na een top in 2007, een voortdurende afname zien tot € 146 miljoen eind 2010.

Afzettingen tegen kapitalisatiegrens in €

Eind 2007 waren de overschrijdingen het hoogst en het kapitaal onder de grenswaarde het minst negatief.

Het teruglopen van het totaal vanaf 2008 is te danken aan het dalen van de bedragen zowel onder als boven de signaleringsgrens.

Voor 2010 zijn de overschrijdingen € 451 miljoen en het kapitaal onder de grenswaarde € 305 miljoen.

Rood= bovengroep; groen=ondergroep; geel=totaal.

3.7 Liquiditeit

De liquiditeit van negentiende van de besturen is hoger dan 50%.

Indeling liquiditeit in drie groepen

Liquiditeit kent twee signaleringsgrenzen. De groepen besturen zijn ingedeeld volgens deze grenzen:

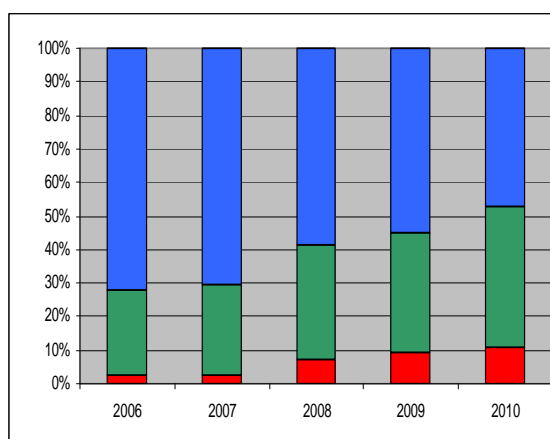
- 50% of minder: de ondergroep;
- meer dan 50% en maximaal 150%: de tussengroep;
- boven de 150%: de bovengroep.

Aantal besturen per groep

De ontwikkeling van de aantallen besturen van 2009 naar 2010 is als volgt:

- de ondergroep is gestegen van 27 (9%) naar 33 (11%)
- de tussengroep is gestegen van 107 (36%) over 2009 naar 125 (42%).
- de bovengroep is afgenomen van 163 (55%) naar 141 (47%).

Vanaf 2007 doet deze trend zich voor.

Rood= ondergroep; groen=tussengroep; blauw=bovengroep

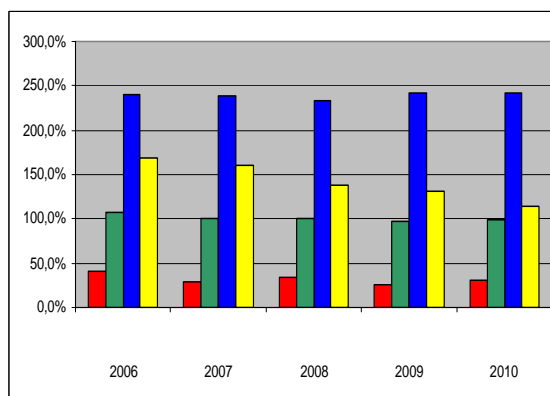
Liquiditeit per groep

De ontwikkelingen van eind 2009 naar 2010 zijn:

De liquiditeit van de totale sector is afgenomen van 132% tot gemiddeld 115%. Dus binnen de signaleringsgrenzen.

De ontwikkelingen per groep zijn:

- de ondergroep is gestegen van 26% naar 30%;
- de tussengroep is gestegen van 97% naar 98%;
- de bovengroep is gelijk gebleven op 242%

Rood= ondergrp; groen=tussengr; blauw=bovengr; geel=totaal.

De belangrijkste trend over 2006-2010 is de afnemende liquiditeit van de gehele sector.

De besturen met een te lage liquiditeit kampen mogelijk met risico's voor hun financiële continuïteit. Deze categorie komt aan de orde in de laatste paragraaf die aan deze sector is gewijd.

3.8 Rentabiliteit

Bijna tweederde van de besturen heeft een negatieve rentabiliteit, van gemiddeld 2,4%, over 2010.

Signaleringsgrenzen

De rentabiliteit heeft twee signaleringsgrenzen. De groepen besturen zijn ingedeeld volgens deze grenzen:

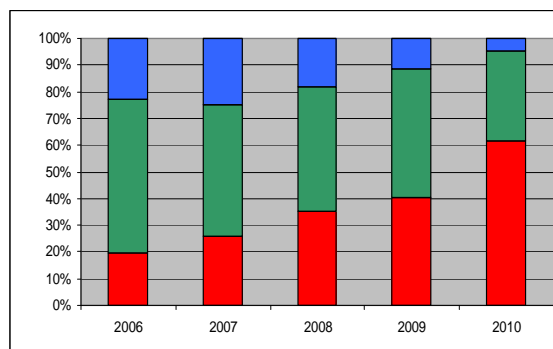
- beneden de nul procent: de ondergroep;
- tussen de nul en tot en met vijf procent: de tussengroep;
- boven de vijf procent: de bovengroep.

Aantal besturen per groep

De ontwikkeling van de aantallen besturen van 2009 naar 2010 is als volgt:

- De ondergroep is sterk gestegen van 120 (40%) over 2009 naar 182 (62%);
- De tussengroep is sterk afgenomen van 143 (49%) naar 103 (33%);
- De bovengroep is afgenomen van 34 (11%) naar 14 (5%).

De belangrijkste trends vanaf 2007 zijn een sterke stijging van het aandeel besturen met een negatieve rentabiliteit en een sterke terugloop van het aantal besturen in de tussengroep.

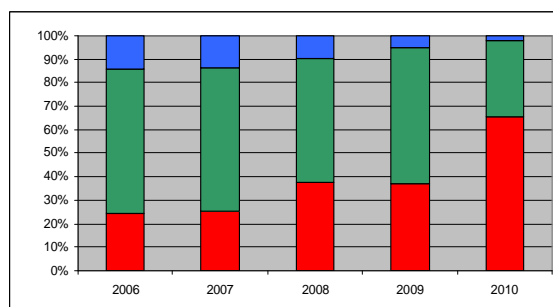
Rood= ondergroep; groen=tussengroep; blauw=bovengroep.

De som van de baten per groep

De ontwikkelingen van 2009 naar 2010 zijn:

De baten van de ondergroep zijn gestegen van 37% tot 65% van de baten van de totale sector. De baten van de tussengroep zijn gedaald van 58% tot 33%. De gemiddelde baten van deze besturen liggen wat hoger dan het gemiddelde van alle besturen.

Met 2% van de baten realiseerde de 5% bovengroep van de besturen een rentabiliteit van meer dan 5%. De baten van die besturen zijn dus gemiddeld kleiner dan het sectorgemiddelde.

Rood= ondergroep; groen=tussengroep; blauw=bovengroep

De gemiddelde rentabiliteit per groep

- De ondergroep ligt vanaf 2008 rond de -2%.
- De tussengroep is vanaf 2007 gedaald naar 1,2% over 2010;
- De bovengroep ligt vanaf 2006 tussen de 7,0% en 8,6%.

Groep	2006	2007	2008	2009	2010
Beneden	-1,7%	-2,6%	-2,0%	-2,1%	-2,4%
Tussen	2,2%	1,8%	1,7%	1,3%	1,2%
Boven	7,8%	7,8%	8,6%	7,0%	7,8%
Totaal	2,0%	1,5%	1,0%	0,3%	-1,0%

De ingezette daling van de rentabiliteit van alle besturen vanaf 2007 laat voor 2010 voor het eerst een negatief percentage zien van -1,0%

Som van de resultaten per groep in € mln.

De invloed van de ondergroep is vooral het laatste jaar sterk toegenomen. Over 2010 bedragen de negatieve resultaten meer dan de positieve. De totale resultaten dalen sinds 2008. Het per saldo bedrag over 2010 is - € 73 miljoen.

Groep	2006	2007	2008	2009	2010
Beneden	-25	-40	-49	-56	-113
Tussen	80	68	58	55	29
Boven	66	66	55	25	11
Totaal	121	94	64	24	-73

3.9 Risicobesturen

Het aantal risicobesturen is gestegen van 30 naar 40.

Uitgaande van de indicatieve waarde van de kengetallen liquiditeit (ondergrens 0,5 of 50%) en solvabiliteit (ondergrens 0,2 of 20%) is het aantal besturen met mogelijke risico's voor zijn financiële continuïteit gestegen van 30 naar 40.

De inspectie voert het financieel toezicht op deze zogenaamde risicobesturen uit conform de "Beleidsregel Financieel toezicht PO/VO 2011".

De ervaring leert dat de liquiditeit en solvabiliteit van een aantal besturen wel onder de signaleringgrenzen liggen, maar dat bij nadere analyse geen sprake is van aanzienlijke risico's voor de financiële continuïteit. Deze analyse is nog niet uitgevoerd voor alle besturen die in deze paragraaf aan de orde komen (de gecontroleerde cijfers zijn nog geen maand beschikbaar) en heeft daardoor nog geen effect gehad op de hier vermelde totalen, die zuiver en alleen uitgaan van mogelijke risico's op basis van kengetallen.

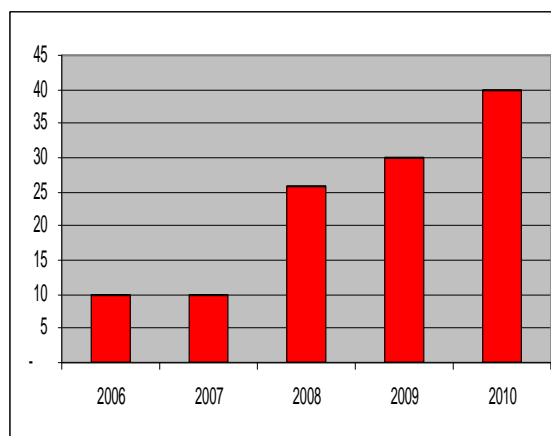
Aantal risicobesturen

Eind 2010 zijn er 40 risicobesturen, waarmee de trend van een jaarlijkse toename doorzet.

Bij 27 besturen is alleen sprake van een te lage liquiditeit, bij zeven van alleen een te lage solvabiliteit. Bij zes besturen liggen beide kengetallen te laag.

Het verloop van het aantal besturen is als volgt:

Stand 2009: 30
 Bij: + 10
 Stand 2010: 40

Te lage liquiditeit

Eind 2010 is de gemiddelde liquiditeit 40%, dus 10% beneden de signaleringgrens van 50%.

Risico	2006	2007	2008	2009	2010
Enkel liq.	7	8	17	20	27
Liq. en solv.	1	0	5	7	6
Totaal	8	8	22	27	33
Gem. liq.	32%	-8%	41%	45%	40%

Te lage solvabiliteit

Eind 2010 is de gemiddelde solvabiliteit 7%, dus 13% beneden de signaleringgrens van 20%.

Risico	200	200	200	200	201
Enkel solv.	2	2	4	3	7
Liq. en solv.	1	0	5	7	6
Totaal	3	2	9	10	13
Gemid. Solv.	7%	2%	10%	11%	7%

Kwantificering van het belang van de risicobesturen

De totale schulden op korte en lange termijn van de 13 besturen 2010 bedragen € 77 miljoen. De totale bezittingen staan te boek voor € 83 miljoen.